

Groep 2: Betrokkenheid

In 1 Korintiërs 2:6 heeft Paulus het over volwassen zijn in het geloof. Je zou het christelijke levenskunst kunnen noemen. Wezenlijk voor geestelijke (maar trouwens ook voor psychische) volwassenheid is: hoe stel je je op tegenover anderen? In elk geval geldt dit: je laat je niet leiden door je impulsen, zodat je doet wat er maar in je opkomt. Je laat je leiden door christelijke waarden. Eén van die waarden is: betrokkenheid, dus dat je je verbonden weet met de ander, empathie voor hem hebt, het beste zoekt voor hem. Dat is niet altijd even makkelijk, want de ander kan zo anders zijn dan jij dat je de verbinding lastig kunt leggen. Daarom is het belangrijk dat wij evengoed op dit terrein God navolgen, want wat geldt vóór alles van Hem: dat Hij betrokken is bij mensen.

Dat is eigenlijk heel verbazingwekkend. Dat komt naar voren als we naar Mozes luisteren als hij vertelt over de relatie tussen God en zijn volk Israël. Waarom heeft God tot die band besloten? 'Het is niet omdat u talrijker was dan de andere volken (...) – u was het kleinste van allemaal!' Die band kwam er niet door Israëls kwaliteiten maar omdat God Israël liefhad. En dan te bedenken dat God 'vrij kan beschikken over de hoogste hemel en over de aarde en alles wat daarop leeft', dat Hij 'de grote, de machtige, de ontzagwekkende God' is (Deuteronomium 7:7-8; 10:14-15,17).

We kunnen dit ook op ons toepassen: ondanks het fundamentele verschil tussen God en ons is er bij Hem betrokkenheid voor ons. Hij heeft de wereld lief. Als wij beeld van God willen zijn, moeten ook wij betrokken zijn bij mensen. Daarbij kunnen we aan verschillende acties denken:

1 Iedereen gelijk behandelen

Helaas moeten we bekennen dat we medemensen vaak níet gelijk behandelen. We maken ons er schuldig aan dat we ons door onze voorkeur laten leiden en daarom mensen voortrekken ten koste van anderen. In de Bijbel vind je daar voorbeelden van. Zo heeft Jakob z'n zoon Jozef als favoriet behandeld omdat z'n lievelingsvrouw Rachel z'n moeder was. Wat een ellende is daar niet uit voortgekomen. Eeuwen later werd de gemeente te Korinte verscheurd door partijvorming. De één was vóór Paulus, de ander volgde Petrus, een derde gaf de voorkeur aan Apollos. De onderlinge verhoudingen werden daarvoor verziekt, blijkt uit Paulus' brief aan die gemeente. Ten slotte wijst Christus erop dat mensen de ander soms andere maatstaven opleggen dan zichzelf, met als gevolg dat ze wel de splinter in ander-mans oog opmerken maar niet de balk in het eigen oog.

Deze opstelling is ons helaas uit de praktijk bekend. In gezinnen gebeurt het dat een vader die vroeger gymnasium heeft gevolgd, er niet blij mee is dat z'n zoon naar het lbo gaat, maar ook omgekeerd: een vader die vroeger zelf lbo heeft gedaan kan het niet zetten dat z'n zoon naar het gymnasium gaat. Verder komt het voor dat mensen zich in de kerk laten leiden door gevoelens van sympathie of antipathie, afhankelijk van iemands persoon, diens ideeën of maatschappelijk positie. Op dezelfde manier stellen mensen zich in de samenleving genuanceerd op tegen mensen van de 'eigen soort', mensen dus die dezelfde ontwikkeling hebben, dezelfde interesses en die in dezelfde situatie verkeren, terwijl ze mensen van een andere soort qua opleiding, belangstelling, omstandigheden moeilijk kunnen verdragen.

Wie zich op deze manier opstelt is in feite geestelijk onvolwassen. Hoe anders was Christus. Nooit heeft Hij eenzijdig naar één kant gekeken. Hij liet zich bijvoorbeeld niet leiden door zijn afkomst: Hij was weliswaar in een stal geboren en lag als baby in een voederbak, maar in zijn latere optreden heeft Hij zich niet tegen de rijken afgezet: Hij was er evengoed voor hen. Hij had een zekere voorkeur voor zijn volgeling Johannes, die daarom aangeduid wordt als 'de leerling van wie Jezus hield' (Johannes 21:20); ook bestond er kennelijk een speciale band tussen Hem en Maria van Magdala (vergelijk Johannes 20:14-16. Maar Hij liet zich hierdoor niet beheersen maar had en heeft álle zondaars op het oog:

Hoopt op Hem, heft op uw hoofd,
want Hij houdt - dat staat geschreven -
wat Hij aan ons heeft beloofd.
Hij zal ons het leven geven,
't paradijs doen binnengaan:

Jezus neemt de zondaars aan. (Lied 436:2 uit het Liedboek 1973)

In overeenstemming hiermee wordt als eindfase van de geschiedenis beschreven: 'Hierna zag ik dit: een onafzienbare menigte, die niet te tellen was, uit alle landen en volken, van elke stam en taal' (Openbaring 7:9). Dus geen enkele discriminatie.

In navolging van Christus moeten wij niet eenkennig zijn maar ruimte geven aan iedereen. Allereerst in het gezin. Het zal waar zijn dat het ene kind jou als ouder beter ligt dan het andere. Maar dat mag nooit een reden zijn dat kind beter te behandelen. Je moet voor al je kinderen dezelfde liefde en toewijding hebben en daarmee het beeld van Christus laten zien.

Natuurlijk heb je als kerklid de voorkeur voor bepaalde mensen, bepaalde organisatievormen en voor een bepaalde liturgie; dat hoeft je niet te verloochenen. Maar je moet jouw keuzes niet laten gelden ten nadele van anderen. Je moet juist je best doen om recht te doen aan hen.

Ook in de samenleving heb je soms meer aansluiting bij de één boven de ander en daar is niks mis mee; je mag jezelf zijn. Maar je moet je niet voor de ander afsluiten. Iedereen moet je een plek gunnen, al betekent dit dat je moet opschikken. Daarin hoor je een volgeling te zijn van Christus.

Op deze manier moet je rechtvaardig zijn tegenover iedereen. Dat is lastig want je hebt je voorliefdes. Bovendien maakt de ander het jou soms niet makkelijk. Toch is het belangrijk je ervoor in te zetten dat je de ander het volle pond geeft door hem of haar gelijk te behandelen. Dit in navolging van God, van Christus, want ook Hij 'maakt geen onderscheid' (Romeinen 2:11).

2 Jezelf in de ander verplaatsen

Hoe is het mogelijk iedereen gelijk te behandelen? We kunnen onszelf helpen met een bekende psychische methode: door onszelf in de ander te verplaatsen.

Vaak doen we dat juist niet, want we hebben de 'natuurlijke' drang onszelf als maatstaf aan te houden. Dat is een teken van geestelijke onvolwassenheid, die overal voorkomt. Ouders bijvoorbeeld zijn nog al eens helemaal gericht op hun mening, hun ideeën, hun plannen en die dragen ze dan ook uit tegenover hun kinderen. Op zich is dat hun goed recht, want zij zijn de ouders. Het gevolg hiervan kan zijn dat ze onvoldoende recht doen aan de eigenheid van hun kind. Ze walsen over diens mening, ideeën en plannen heen als zouden die er niet toe doen. Een soortgelijk probleem kan in de kerk spelen. Daar heeft iedereen z'n visie op wat de ideale opbouw van de gemeente is, de ideale zondagse liturgie; die visie kan jou zo beheersen dat je die per se doorgevoerd wil zien. De keerzijde hiervan is dat zo'n kerklid er moeite mee heeft dat anderen hier anders in zitten. Daardoor kan dat kerklid geneigd zijn anderen geen plek meer te gunnen.

Als je op deze manier weigert je in de ander te verplaatsen, roept dat onvermijdelijk spanning op. Wie anders denkt of doet dan jij wordt gauw als een stoorzender gezien, misschien zelfs als een vijand. Diep in je hart zou je het liefst zien dat die ander weg was, zodat er rust kan komen. Of je hebt de onweersstaanbare neiging je eigen gelijk door te zetten, met als gevolg dat je geestelijke terreur toepast over de rug van de ander heen.

Maar dan Christus: Hij heeft zichzelf telkens verplaatst in de ander. Denk maar aan de moeders die met hun kleine kinderen kwamen in de hoop dat Jezus hen zou aanraken en zegenen. De apostelen vonden dat maar niks en wilden ze wegsturen. Maar Jezus had oog voor die moeders met hun kroost en maakte zich boos op de afwijzende opstelling van zijn leerlingen (Marcus 10:13-14). Een mooi verhaal is ook dat van Bartimeüs. Deze blinde man schreeuwde om Jezus toen die in een grote massa mensen voorbij liep. De omstanders ergerden zich daaraan: 'Man, houd je mond'. Maar Jezus merkte hem op en sprak hem aan: 'Wat wilt u dat ik voor u doe?' (Marcus 10:51) Ontroerend is ten slotte het verhaal van Petrus. Toen Jezus' zware lijdensnacht volop gaande was verklaarde Petrus tot driemaal toe: 'Ik heb niks met Jezus te maken.' Erg van hem en pijnlijk voor Jezus. Maar wat gebeurde er: toen de haan kraaide en Petrus z'n wandaad onder ogen moest zien, keerde de lijdende Jezus zich om en richtte zijn liefdevolle blik op Petrus (Lucas 22:60-61).

Deze geschiedenissen bewijzen het gelijk van dat woord uit Hebrëeën 4:15: 'De hogepriester die wij hebben is er een die met onze zwakheden kan meevoelen.' Oftewel: Christus kan zich in ons verplaatsen, Hij weet hoe het bij ons werkt en houdt daar rekening mee.

Wij worden opgeroepen Christus hierin na te volgen. Weer allereerst in het gezin. Ouders hebben de taak structuur aan te brengen in het leven van hun kinderen en hun grenzen te stellen, want zij hebben het nodig gecorrigeerd te worden. Maar telkens moeten ouders zich afvragen: 'Hoe komt onze aanpak over bij ons kind? Kan het zijn dat we hem onbedoeld tekortdoen of zelfs beschadigen?' Stel dat je tegen je kind, telkens als dat met z'n rapport thuiskomt, opmerkt dat die ene zes de volgende keer een zeven kan worden of die zeven een acht. Dan loop je de kans dat zich bij je kind de hardnekkige gedachte postvat: 'Ik word alleen door m'n pa geaccepteerd als ik voldoende presteer' – uitermate slecht voor z'n zelfbeeld. Als ouders moet je je ervan bewust zijn dat kinderen moeilijk kunnen relativeren, waardoor jouw opmerkingen onbedoeld verkeerd kunnen uitpakken.

Verder is het prima dat je als kerklid warmloopt voor je eigen visie en die uitdraagt, want je hebt daar vast argumenten voor. Maar het is belangrijk je geregeld af te vragen: 'Wat is eigenlijk de motivatie van mensen die hier anders in zitten? Kan ik die volgen en kan ik misschien deels met hen meegaan?' Op die manier kom je samen verder.

Kortom, we moeten ruimte geven aan de ander en empathie voor hem of haar hebben. Op die manier laten we het beeld van Christus zien. Dan sta je ervoor open dat het wellicht anders kan of anders is. Daarmee erken je dat jouw wil, jouw visie, jouw beleving niet per definitie de enige ware is.

3 Recht doen aan de realiteit

Als je op een goede manier betrokken wilt zijn bij de ander, moet je wel weten waar die ander staat, wat diens mogelijkheden en beperkingen zijn.

Vaak wordt geen recht gedaan aan de realiteit, maar proberen we die naar onze hand te zetten: weer een teken van geestelijke onvolwassenheid. Dat kan op verschillende manieren:

Je kunt je blind en doof houden voor wat er gaande is. Op zich is deze opstelling begrijpelijk. Wat er gaande is, is soms pijnlijk, waarom je dat liever niet onder ogen ziet. In dat geval pas je vaak een bezwering toe: 'Ik wil niet dat het waar is, dus is het niet waar.'

Ook kun je idealiserend naar de ander kijken. In gezinnen willen mannen en vrouwen bijvoorbeeld soms geen kwaad woord over elkaar horen: 'Wij hebben een prima huwelijk...' Op dezelfde manier steken ouders soms de kop in het zand als het over hun kind gaat: 'Onze Jan doet zoiets niet.' In de kerk komt het voor dat het kromme wordt recht gepraat. Denk aan de manier waarop seksueel misbruik vaak in de doofpot gestopt is. Hierbij past het fenomeen van het nationalisme. Dan acht je jouw land verheven boven alle andere landen; wat jouw land op het politieke toneel doet is per definitie goed.

Gemeenschappelijk aan dit alles is dat gemeend wordt: je moet de ander nooit afvallen. Dat zou een gebrek aan liefde zijn, aan loyaliteit.' Dat is een ernstige misvatting.

Een bekende methode om weg te lijken van de realiteit is dat je de ander de schuld geeft van jouw fout. Dat gebeurde al in het paradijs. Toen Adam door God erop aangesproken werd dat hij van de boom had gegeten, schoof hij de schuld op Eva en in feite op God, met de woorden: 'De vrouw die U hebt gemaakt om mij terzijde te staan, heeft mij vruchten van de boom gegeven en toen heb ik ervan gegeten' (Genesis 3:12). Soortgelijk is dat Paulus' volksgenoten zich ethisch ver verheven voelden boven hun heidense omgeving. Maar hij hield hun toen voor: 'U bent evenmin te verontschuldigen. Het oordeel dat u over anderen velt, velt u over uzelf, want de dingen die u veroordeelt doet u zelf ook' (Romeinen 2:1).

Op dezelfde manier proberen ook wij ons voor onze eigen fouten af te sluiten. Een vrouw kan bijvoorbeeld haar man tegenover de kinderen uit de wind houden met het 'argument': 'Papa heeft problemen met z'n chef; vandaar dat hij lelijk doet tegen jullie. Neem hem dat maar niet kwalijk.' Of: 'Toegegeven, onze Jan blowt, maar dat komt door z'n foute vrienden.' Of: 'Dat ik in de schulden ben geraakt komt eigenlijk doordat er zoveel reclame gemaakt wordt voor lenen, doordat de banken hun voorwaarden te royaal toepassen, doordat de regering onvoldoende beschermende maatregelen heeft genomen...'

Op deze manier wordt andermans vuil tot de eigen zeep gemaakt, oftewel: de eigen zwarte piet wordt de ander in de handen gespeeld.

De Bijbel gaat hierin anders te werk. Daarin wordt nooit verbloemend over de realiteit gesproken.

Een van de meest akelige verhalen gaat over een vrouw in Gibeon, die door mannen uit de stad doodverkracht wordt, zonder dat haar man zich daartegen verzet. De onthutsende kanten van koning David worden niet verstopt, met name hoe hij Batseba heeft afgepakt van een officier uit z'n leger, waarna hij ervoor heeft gezorgd dat die officier, Uria, in de oorlog is gesneuveld. Eveneens wordt in alle eerlijkheid verteld hoe Jezus door kerkleiders aan het kruis is geschreeuwd. Ten slotte wordt van de grote apostel Paulus omstandig verteld hoe hij de gemeente van Christus heeft vervolgd, een wandaad waarvan hij naar eigen zeggen z'n hele verdere leven last gehouden heeft.

Goede en kwade kanten worden zonder enig toedekken naast elkaar geplaatst. Petrus bijvoorbeeld wordt eerst door Jezus getypeerd is als rots voor de kerk, maar daarna door Hem als een satan gekritiseerd (Matteüs 16:15-18,21-23). Opmerkelijk is hoe Jezus te keer ging tegen kerkelijke leiders: 'Wee jullie', want ze deden zelf niet wat ze anderen voorhielden, terwijl Hij zijn leerlingen tegelijk zei: 'De schriftgeleerden en de Farizeeën hebben plaatsgenomen op de stoel van Mozes. Houd je dus aan alles wat ze jullie zeggen en handel daarnaar' (Matteüs 23:2-3).

Laten wij op dezelfde manier openstaan voor de realiteit, inclusief de schaduwzijden die we daar tegenkomen.

Zo is het goed dat man en vrouw kritiek hebben op elkaar en op hun kinderen. Het zou laf en onvolwassen zijn als zij zich om de lieve vrede zouden stilhouden. Natuurlijk is kritiek krijgen niet leuk. Belangrijk daarbij is dat je kritiek geeft uit betrokkenheid. Als je bij de ander aandacht vraagt voor diens negatieve kant, moet dat uit liefde gebeuren, in het besef dat we om te kunnen groeien allemaal sturing en correctie nodig hebben.

Eveneens in de kerk is het prima als kerkleden tegenover kerkenraadsleden hun mond open doen als ze vragen hebben of zich zorgen maken. Het zou niet goed zijn als zij er het zwijgen toe doen omdat ze bang zijn voor gedoe. Uiteraard is commentaar-krijgen voor een kerkenraad niet gezellig. Maar op die manier weten de verantwoordelijke leiders wel wat er speelt en kunnen zij zich samen met de andere kerkleden ervoor inzetten verder te komen. Vandaar dat de apostelen in hun brieven veel aanwijzingen hebben staan. Voor de betrokkenen zijn die vaak lastig, maar ze scherpen je wel op.

Wat ten slotte de samenleving betreft: het is een goede zaak dat de lagere en hogere overheden in reactie op kritiek geregeld aan zelfreflectie doen. Toch moeten we niet in de valkuil stappen dat we uitsluitend bij onszelf vandaan wijzen richting de instanties: 'Waarom hebben ze niet...'. Dat is uiteraard het makkelijkste, want zo blijf je het beste overeind. Beter is telkens goed in de spiegel te kijken. Dan ontdek je dat jezelf ook niet altijd even aardig en goed bent. Dat is leerzaam en daardoor kun je je ontwikkelen.

We moeten dus openstaan voor de schaduwzijden van ons leven. Natuurlijk is dat vaak onthutsend. Maar de liefde is niet bang voor de waarheid, in vertrouwen op het woord van Christus: 'De waarheid zal u bevrijden.' (Johannes 8:32)

Zo worden we gestimuleerd om geestelijk meer volwassen te worden door te groeien in betrokkenheid. Christus is ons hierin voorgegaan. Laten we Hem navolgen, zodat we ons niet laten gelden ten koste van de ander maar: iedereen gelijk behandelen, onszelf in de ander verplaatsen en recht doen aan de realiteit.